

ВИСОКА ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ВИМОГА ЧАСУ

HIGHER EDUCATION EFFICIENCY IS IMPERATIVE

Рецензія на монографію «Управління якістю освітніх послуг»
(Парсяк В.Н., Дибач І.Л., Парсяк К.В.)

Не будемо робити вигляд, що, звернувшись до теми, винесеної в назву роботи, її автори стали першовідкривачами. Якщо уважно переглянути сторінки спеціальної періодики (і друковані, й електронні), одразу стає очевидним: про якість освіти так чи інакше не волає лише невірний лідер. Хтось бідкається з приводу втрати країною позицій у світовому інноваційному просторі; комусь ностальгічно мріється про насадження колишнього тотального контролю над операторами ринку; хтось вкотре, з менторською вправністю викладає засадничі принципи Болонського процесу, який, власне, і побачив світ через стурбованість його ініціаторів з приводу ймовірного відставання Старого Світу від інших розвинутих країн і тих, що заявляють про свої амбітні плани якнайшвидше опинитися в їхніх лавах.

Галасу таки багато, а от конструктивну – обмаль. І добре, що знайшлися люди, які, по-перше, це зрозуміли, та, по-друге, взялися до справи, налаштувавшись саме на задоволення нагальних нестатків вищої школи, піднявши суто наукові роздуми до рівня креативної відповіді на кричущі потреби практики управління індустрією формування професійних компетенцій, як вони самі це називають. Про саме такий підхід свідчить знайомство вже з першим розділом монографії, в якому зроблено наголос на висвітленні теоретико-методичних передумов управління якістю освітніх послуг.

Фундаментом для них слугує теорія двоїстості праці, яка справедливо поширюється як на послуги в цілому, так і на освітні зокрема. Переконаливо доведено, що покращення їхньої якості немає альтернатив, оскільки від цього виграють усі: суспільство, бізнес, держава. Справедливим виглядає твердження про зміни у світогляді людей, їхньому ставленні до життя, започаткованої власної справи, виконуваної роботи. Поступово ті, хто воліє виготовляти якісне, не лише створюють найкраще, а й починають робити це ефективніше. І навіть коли йдеться про класифікацію освітніх послуг або характеристику їхніх головних властивостей, автори залишаються вірними собі, оскільки висвітлюють власні погляди з цього приводу крізь призму маркетингу, ні на хвилину не забуваючи про те, що саме замовник даватиме оцінку зусиллям, докладеним надавачами. Те ж саме відбувається й тоді, коли вони беруться до з'ясування сутності якісного виміру продуктів ВНЗ.

Привертає увагу твердження, схоже на пророцтво: боротися треба не із зовнішніми чинниками, а із самим собою, з власним «несучасним» світоглядом, звичками, традиціями, які живлять коріння спогадами про минуле. Його вже не повернути, а життя продовжується.

Відаючи належне різноманітним системам зовнішнього оцінювання, підкреслено, що вони лише констатують стан справ, який склався, а от покращення його – головне завдання менеджменту, побудованому на принципах «тотального управління якістю».

Будь-які інші погляди відверто ігнорують необхідність розвивати у ВНЗ інноваційно-підприємницьку діяльність, адаптуючись у такий спосіб до пануючих в економіці товарно-ринкових відносин. Автори монографії не лише наголошують на цьому, вони йдуть далі, розбудовуючи методичні засади управління якістю освітніх послуг. Розпочинають із відповідної моделі, формулювання засадничих принципів, пріоритетів,

взаємозв'язків між розгортанням процесів та його документуванням. Звертає на себе увагу той факт, що всі пропозиції стосуються не університету в цілому, а його структурного підрозділу. Цей підхід заслуговує на особливе до нього ставлення, оскільки означає, що «ініціатива знизу» можлива, і якщо вона буде проявлена кожним факультетом, то врешті-решт сучасно керованим стане весь навчальний заклад.

Останній розділ монографії лише підтверджує прагматичні прагнення авторського колективу, оскільки він присвячений організаційно-економічним аспектам управління якістю продуктів ВНЗ. Звичайно, при визначених цілях вони беруться спочатку до формування організаційної структури відповідної системи управління. Йдеться не про тривіальне «переформатування», приклади якого демонструє нам негативний досвід. Ми на власні очі бачимо переконливу впевненість у тому, що будова має бути підпорядкована новому змісту завдань, які поставили, а не навпаки. Діяльність підрозділів апарату управління змінює вектор: від чиновницької тяганини та імітації «напруженої діяльності» до повсякденного підвищення якості власної роботи, створення всіх необхідних умов для інших. А для працюючих однодумців пропонується «дорожня карта», складена з ретельно виписаних етапів процесу розробки системи управління якістю освітніх послуг. І під кожний з них пропонується інструментарій (з цього приводу звертаємо увагу на виключну роль додатків, які набувають певною мірою самостійного значення і захоплюють читача не менше, ніж «тулуб» монографії).

Не обійшлося, зрозуміло, й без детального висвітлення процесного підходу як наріжного каменя системи, що створюється. Але особливе враження справляють пропозиції щодо розв'язання ще однієї наукової задачі: кількісної оцінки якості освітніх послуг. Вони не лише оригінальні, але прості в застосуванні і з легкістю можуть бути імплементовані в практику з користю для тих, хто ними зацікавиться.

А на завершення висвітлено механізм мотивації співробітників ВНЗ та студентів до співпраці на ниві підвищення якості освіти. Вона завжди має індивідуальне забарвлення. Але авторами знайдено те, що зацікавить кожного найманого працівника: винагороди, надбавки, премії. Частина з них отримала назву «довічної ренти», діставшись якої певні особи (чимало їх в оточенні кожного з нас) і думати забули про подальші творчі злети. Аби подолати чинні недоліки у сфері, яка розглядається, на сторінках монографії викладено пропозиції щодо передачі надавачам освітніх послуг їх суверенного права розпоряджатися коштами, заробленими власною працею.

Комусь вони здадуться занадто радикальними, когось спонукатимуть до дискусії, але жоден з читачів не залишиться байдужим і, переймаючись завзятістю миколаївських вчених, почне і сам шукати прийнятних шляхів до кращого майбутнього вітчизняної вищої освіти.

Світлана ГУТКЕВИЧ,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки
Національного університету харчових технологій

В. Н. Парсяк
І. Л. Дибач
К. В. Парсяк